

KIELEMME KÄYTÄNTÖ

Aiheetonta *tapahtumista*

Ruotsin kielenviljelijöille paljon murhetta aiheuttanut »substantiivitauti», mutkattoman verbaali-ilmauksen kaihtelu, josta Erik Wellander on maininnut runsaasti erilaisia esimerkkejä (Riktig svenska, 3. painos, s. 266—), on ilmennyt suomessa näihin asti lähinnä vain *suorittaa*-verbin teennäisenä käyttönä. Rafael Koskimies kiinnitti asiaan huomiota jo muutama vuosi sitten eräässä Uuden Suomen alakertakirjoituksessaan, ja Nykysuomen sanakirja on tätä verbiä koskevassa artikkelissa todennut, että ilmaistyyppiä *suorittaa tarkastus* suositeltavampi on usein yksinkertaisempi tyyppi *tarkastaa*.

Viime aikoina näkyy nasevaa verbi-ilmausta ruvetun kiertämään huomattavan usein myös intransitiivisissa yhteyksissä. Sen sijaan että sanottaisiin suoraan: »Presidentin asema on jatkuvasti vahvistunut», sanotaankin: »Presidentin asemassa on tapahtunut jatkuvaa vahvistumista.» Aivan eilispäiväistä tällainen kielenkäyttö ei ole, koska Nykysuomen sanakirjakin yhdellä esimerkillä varoittaa moisesta ilmaisutavasta: Koron lisääminen pääomaan tapahtuu [us. par.: korko lisätään pääomaan] kerran vuodessa.

Tapahtua-verbin + intransitiiviverbistä johdetun teonnimen muodostama liittoilmaus vastaa kutakuinkin rakenetta, jonka osina ovat *suorittaa* + transitiiivverbistä juontuva teonnimi. Tyyllillisesti se on yhtä kankea ja yleensä myös yhtä joutavanpäiväinen. Tarkatkaamme vaikkapa seuraavaa näytettä:

(1) Puunjalostusteollisuuden tuotannossa *t a p a h t u i* kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana

melkoista *k a s v u a*. Syynä on ollut se, että kysyntä vientimarkkinoillamme on ollut vilkasta ja että myös (2) tuotantokapasiteetissa on *t a p a h t u n u t l i s ä ä n t y m i s t ä*.

(3) Vientihinnoissa ei sen sijaan ole *t a p a h t u n u t* merkittäviä *m u u t o k s i a*, ja ne hintojen kohoamiset, joita on voitu merkitä, eivät ole peittäneet (4) kustannuksissa *t a p a h t u n u t t a* nousua, kerrottiin Uudelle Suomelle asiantuntevalta taholta.

Määrällisesti viennin kehitys on sitä vastoin myötäillyt tuotannon nousua, sillä vienti on yleensä kautta linjan lisääntynyt metsäteollisuuden osalta. Kuitenkin esim. (5) sulfaattiselluloosan viennissä ei ole *t a p a h t u n u t* tuotannon nousua vastaavaa *k a s v u a*, koska osa lisääntyneestä tuotannosta on mennyt kotimaiseen edelleenjalostukseen. (Uusi Suomi 3. 11. 1960.)

Tapahtua-verbiä on käytetty tässä lyhyessä tekstinkatkelmassa siis viisi kertaa, eikä ole vaikeaa huomata, että jokainen esiintymä on itse asiassa tarpeeton. Voitaisiin sanoa: (1) puunjalostusteollisuuden tuotanto kasvoi melkoisesti; (2) tuotantokapasiteetti on lisääntynyt; (3) vientihinnot eivät ole merkittävästi muuttuneet; (4) kustannusten nousua; (5) sulfaattiselluloosan vienti ei ole kasvanut tuotannon nousua vastaavasti. Tekstin korjaaminen tähän tapaan hävittäisi siitä ikävän tautofonian, lyhentäisi sitä jonkin verran ja ennen kaikkea tekisi siitä sujuvaa, luontevakaikuista suomea.

Vakuutustoiminnan menestyksestä kerrottiin taannoin tähän tapaan: »Erittäin voimakasta kasvua tapahtunut Suo-

men vakuutustoiminnassa 1950-luvulla [otsikko] / Suomen vakuutustoiminnassa 1950-luvulla tapahtui erittäin voimakas kasvuprosessi.» Otsikon ja uutisen alun häiritsevä samasanaisuus olisi ollut helppo välttää; *tapahtua*-verbiä ei olisi tarvittu lainkaan.

Mainittakoon vielä muutamia lisäesimerkkejä korjausehdotuksineen: »Tokion pörssi, jossa oli tapahtunut jyrkkää kurssien laskemista — —» (— — jossa kurssit olivat jyrkästi laskeneet) / »Hyvin voimakasta kasvua tapahtui puuteollisuus- ja metalliteollisuustuotteiden viennissä» (Hyvin runsaasti kasvoi puuteollisuus- ja metalliteollisuustuotteiden vienti) / »Valtiotieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden määrässä on viime vuosina tapahtunut huomattavaa kasvua» (V. t. opiskelijat ovat v. v. huomattavasti lisääntyneet) / »Lentomatrustajien kokonaisuudessa tapahtui vähäistä laskua» (Lentomatrustajat hiukan vähenivät) »Eräissä Etelä-Suomen järvissä on tapahtunut osittaista jäiden irtoamista» (— — ovat jäät osittain irronneet) / »E erityisen ilahduttavaa oli havaita monien tärkeiden lääkkeaineiden kohdalla tapahtuneen viime aikoina hintojen ale-

nemista» (— — lääkkeaineiden v. a. halvenneen) / »Niinpä esimerkiksi vastuu- vakuutusten luku on kasvanut kolmikymmenkertaiseksi ja moninkertainen kasvu on tapahtunut myös keskeytys-, murto-, yksityistapaturmavakuutuksen sekä liikenne- ja autovakuutuksen kohdalla» (— — moninkertaisesti ovat lisääntyneet myös keskeytys-, murto-, yksityistapaturmavakuutukset sekä liikenne- ja autovakuutukset).

Esitetynlainen *tapahtua*-verbin viljely, joka väliin edellyttää myös mm. muodikkaan *kohdalla*-postposition hätäapuun turvautumista (ks. kahta viimeistä esimerkkiä), on pahimmanlaatuista uuden kirjasuomen tyyli-pöhöä, jota vastaan taisteleminen on käsittääkseni kielenhuollon ajankohtaisimpia tehtäviä. Aseeksi kelvannee parhaiten vetoaminen luonnolliseen puhuttuun kieleen; voidaan yhtä hyvin kirjoittaa kuin sanoakin esim.: »Matrustajat vähenivät», tarvitsematta pukea yksinkertaista asiaa turhantärkeään koukeroiseen muotoon: »Matrustajien lukumäärässä (tai: lukumäärän kohdalla!) tapahtui vähene- mistä.»

PAAVO PULKKINEN